

Akademia Oli

Katalog wypraw / dwa warianty wieku

Fake newsy

O3

10 kursów / 80 lekcji

Dwa warianty: 8-9 i 10-13 lat

Jedna lekcja = 45 minut

Jak wybrać i poprowadzić wyprawę

O3

Zakres bez przeciążenia

60 kursów w 6 obszarach; każdy ma 8 lekcji po 45 minut. Wybierz jeden cel i tempo pasujące do dziecka. Katalog jest menu możliwości.

Dwa sposoby uczenia

8-9 lat: konkretne karty, wybór, rysunek i rozmowa. 10-13 lat: porównanie, dowód, inny wariant i brakująca informacja.

Od przykładu do samodzielności

Wyjaśnij zasadę i pokaż przykład. Udostępnij karty. Daj spróbować z pomocą, a potem w nowej sytuacji. Wróćcie do niezrozumiałego szczegółu.

Angielski w kontekście

Zwrot ma polskie objaśnienie i pasuje do kart. Jest opcjonalny przy sprawdzaniu głównej umiejętności. Wróćcie do niego na następnej lekcji.

Plan 45 minut jest orientacyjny. Materiały służą wspólnej pracy z rodzicem lub prowadzącym. Dobierz tempo do dziecka i obserwuj jego samodzielną próbę.

Mapa wyprawy: Informacja, opinia i manipulacja

O3-K1

Na początek

Wystarczy umieć opowiedzieć, co się wydarzyło; karty można odczytać wspólnie.

Co będzie nową umiejętnością?

Dziecko oddziela sprawdzalne twierdzenie, opinię i domysł oraz poprawia wiadomość po nowej informacji.

Finał wyprawy

Ilustrowany przewodnik: fakt, opinia, interpretacja i manipulacja.

Do każdej lekcji są karty dziecka i wskazówki dla rodzica: gotowy przykład, własna próba i nowa sytuacja. Można czytać wspólnie i odpowiadać ustnie.

Osiem przystanków: Informacja, opinia i manipulacja

O3-K1

1. Co da się sprawdzić?

Zdanie o liczbie łodzi można sprawdzić. Ocena „najpiękniejsza” wyraża gust i nie ma jednej odpowiedzi.

Angielski 8-9: fact, opinion / 10-13: What evidence supports this claim?

Temat programu: Co można sprawdzić?

2. Fakt obok mojego zdania

Jedna wiadomość może łączyć sprawdzalną informację z oceną. Rozdziel je, zanim ocenisz całość.

Angielski 8-9: I think / 10-13: This sentence expresses an opinion.

Temat programu: Fakt w towarzystwie opinii

Fake newsy

O3-K1

3. Więcej niż jedno wyjaśnienie

Widzimy zdarzenie, ale nie zawsze znamy jego przyczynę. Domysł nazwij domysłem i wskaż brakującą informację.

Angielski 8-9: maybe / 10-13: Another explanation could be...

Temat programu: Interpretacja i brakujące informacje

4. Te same dane, inne słowa

Mocne słowa mogą kierować emocjami. Sprawdź, jaką konkretną informację niosą i czy mają oparcie w kartach.

Angielski 8-9: calm words / 10-13: This wording influences the reader.

Temat programu: Słowa, które zmieniają odbiór

5. Czego zabrakło w relacji?

Prawdziwy szczegół może wprowadzać w błąd, gdy pominięto ważne okoliczności. Szukaj tego, co zmienia sens.

Angielski 8-9: missing / 10-13: Important context has been omitted.

Temat programu: Pominięcie i wybór szczegółów

Fake newsy

O3-K1

6. Sprawdzam zdanie, nie kolegę

Można pytać o dowód bez obrażania rozmówcy. Krytyka twierdzenia nie musi być oceną osoby.

Angielski 8-9: How do you know? / 10-13: I am questioning the claim.

Temat programu: Rozmowa bez walki o rację

7. Napisz krótką, uczciwą wiadomość

Wiadomość jest czytelniejsza, gdy podaje źródło faktu, oddziela opinię i nie dopowiada nieznanych przyczyn.

Angielski 8-9: My opinion / 10-13: The available facts show...

Temat programu: Warsztat krótkiej wiadomości

8. Zmień wniosek po nowej karcie

Dobry wniosek można poprawić po nowym dowodzie. Pokaż, co się zmieniło i dlaczego.

Angielski 8-9: Check first / 10-13: I changed my conclusion because...

Temat programu: Przewodnik rozpoznawania przekazu

Mapa wyprawy: Nagłówki, clickbait i presja emocji

O3-K2

Na początek

Rozróżniam wiadomość o zdarzeniu i własną opinię; przyda się O3-K1.

Co będzie nową umiejętnością?

Dziecko porównuje tytuł z treścią i wybiera reakcję po sprawdzeniu danych, także gdy czuje silną emocję.

Finał wyprawy

Galeria spokojnych nagłówków z instrukcją zatrzymania emocjonalnego udostępniania.

Do każdej lekcji są karty dziecka i wskazówki dla rodzica: gotowy przykład, własna próba i nowa sytuacja. Można czytać wspólnie i odpowiadać ustnie.

Osiem przystanków: Nagłówki, clickbait i presja emocji

O3-K2

1. Tytuł obiecuje, tekst wyjaśnia

Tytuł jest skrótem. Dopiero treść pozwala sprawdzić, czy skrót jest trafny.

Angielski 8-9: title, story / 10-13: Does the headline match the article?

Temat programu: Tytuł i treść wiadomości

2. Sekret w tytule

Tytuł może celowo ukrywać najważniejszy szczegół, by zachęcić do kliknięcia. To nie przesądza, czy treść jest prawdziwa.

Angielski 8-9: Tell me more / 10-13: The headline creates a curiosity gap.

Temat programu: Luka ciekawości

3. Emocja to sygnał do pauzy

Strach, złość i zachwyt mówią o naszej reakcji. Nie są dowodem na prawdziwość wiadomości.

Angielski 8-9: I feel / 10-13: Strong emotions do not prove a claim.

Temat programu: Strach, złość i zachwyt

Fake newsy

O3-K2

4. Czy naprawdę trzeba już?

Pilność powinna wynikać z konkretnego terminu i źródła. Wielkie litery nie tworzą terminu.

Angielski 8-9: Stop and read / 10-13: Is this urgency justified?

Temat programu: Przesada i fałszywa pilność

5. Zdjęcie nie dopowiada dowodu

Obraz obok nagłówka może wywoływać skojarzenie, ale nie musi przedstawiać opisanego zdarzenia.

Angielski 8-9: picture / 10-13: The image suggests more than it proves.

Pomoc do ćwiczenia: ilustracje i kadry do porównania (w karcie dziecka).

Temat programu: Ilustracja obok nagłówka

Fake newsy

O3-K2

6. Przeczytaj przed wysłaniem

Przed przekazaniem przeczytaj całą dostępną wiadomość, także wyjątek pod tytułem.

Angielski 8-9: Read first / 10-13: I cannot assess the headline alone.

Temat programu: Przeczytaj, zanim przekażesz

7. Tytuł, który pomaga

Rzetelny tytuł podaje najważniejszy konkret i nie obiecuje więcej niż tekst.

Angielski 8-9: Clear title / 10-13: This headline accurately summarizes the story.

Temat programu: Redakcja spokojnych tytułów

8. Moja galeria decyzji

Po tytule zatrzymaj się, przeczytaj treść i dobierz działanie do tego, co potwierdzono.

Angielski 8-9: Pause, read, check / 10-13: I would verify this before sharing.

Temat programu: Galeria tytułów i decyzji

Mapa wyprawy: Źródło, autor, data i dowody

O3-K3

Na początek

Rozróżniam twierdzenie i opinię; korzystam z przygotowanych kart zamiast samodzielnie szukać w sieci.

Co będzie nową umiejętnością?

Dziecko ocenia źródło, autora, datę i zakres dowodu; potrafi pozostawić sprawę nierozstrzygniętą.

Finał wyprawy

Karta oceny źródła z uzasadnieniem wiarygodności wybranego materiału ćwiczeniowego.

Do każdej lekcji są karty dziecka i wskazówki dla rodzica: gotowy przykład, własna próba i nowa sytuacja. Można czytać wspólnie i odpowiadać ustnie.

Osiem przystanków: Źródło, autor, data i dowody

O3-K3

1. Podążaj do początku wiadomości

Kopia wiadomości nie jest jej pierwotnym źródłem. Ustal, kto pierwszy podał informację.

Angielski 8-9: source / 10-13: Where did this information originally come from?

Temat programu: Skąd pochodzi wiadomość?

2. Autor zna się na czym?

Znana osoba nie jest ekspertem od wszystkiego. Kompetencje oceniaj w związku z konkretnym pytaniem.

Angielski 8-9: author / 10-13: Popularity is not evidence of expertise.

Temat programu: Autor i jego kompetencje

3. Data wpisu i data zdarzenia

Nowe udostępnienie może pokazywać stare zdarzenie. Odczytaj obie daty.

Angielski 8-9: date, today / 10-13: When did the event actually happen?

Temat programu: Data i aktualność

Fake newsy

O3-K3

4. Czy dowód pasuje do zdania?

Dowód może być prawdziwy, ale dotyczyć węższej sprawy niż twierdzenie.

Angielski 8-9: proof / 10-13: Does this evidence support that specific claim?

Temat programu: Dowód i samo zapewnienie

5. Trzy kopie, jedno źródło

Niezależne potwierdzenie powstaje osobno, a nie przez przepisanie tej samej relacji.

Angielski 8-9: same source / 10-13: These reports rely on the same original source.

Temat programu: Niezależne potwierdzenie

6. Gdy karty sobie przeczą

Sprzecznych relacji nie rozstrzygamy przez głosowanie. Sprawdzamy czas, zakres i brakujące dowody.

Angielski 8-9: I do not know yet / 10-13: The evidence is inconclusive.

Temat programu: Sprzeczne relacje

Fake newsy

O3-K3

7. Karta oceny jednej wiadomości

Ocena powinna wskazywać autora, datę, dowód i granicę wniosku, zamiast samego „wierzę”.

Angielski 8-9: Check the source / 10-13: My assessment is based on...

Temat programu: Karta oceny materiału

8. Popraw ocenę po aktualizacji

Nowe źródło może zmienić ocenę. Pokaż, które wcześniejsze ustalenie zastępuje.

Angielski 8-9: New information / 10-13: This new evidence changes my assessment.

Temat programu: Obrona i poprawa oceny

Mapa wyprawy: Zdjęcia i filmy poza kontekstem

O3-K4

Na początek

Potrafię wskazać źródło i datę wiadomości; można zacząć po O3-K3.

Co będzie nową umiejętnością?

Dziecko oddziela obserwację od podpisu i domysłu oraz sprawdza pochodzenie obrazu bez oceniania prawdy po wyglądzie.

Finał wyprawy

Dossier obrazu: potwierdzone pochodzenie, kontekst oraz granice wnioskowania.

Do każdej lekcji są karty dziecka i wskazówki dla rodzica: gotowy przykład, własna próba i nowa sytuacja. Można czytać wspólnie i odpowiadać ustnie.

Osiem przystanków: Zdjęcia i filmy poza kontekstem

O3-K4

1. Co widać, a co dopowiedziano?

Obraz pokazuje fragment sceny. Przyczyna zdarzenia zwykle wymaga dodatkowego źródła.

Angielski 8-9: I can see / 10-13: The image alone does not establish...

Pomoc do ćwiczenia: ilustracje i kadry do porównania (w karcie dziecka).

Temat programu: Co naprawdę widać?

2. Podpis może zmienić historię

Ten sam kadr można podpisać na różne sposoby. Podpis jest twierdzeniem do sprawdzenia.

Angielski 8-9: caption / 10-13: This caption needs independent confirmation.

Pomoc do ćwiczenia: ilustracje i kadry do porównania (w karcie dziecka).

Temat programu: Podpis buduje historię

Fake newsy

O3-K4

3. Stary obraz w nowej dacie

Data udostępnienia nie mówi, kiedy powstał obraz. Sprawdź najstarszy dostępny zapis i opis.

Angielski 8-9: old picture / 10-13: This image predates the claimed event.

Pomoc do ćwiczenia: ilustracje i kadry do porównania (w karcie dziecka).

Temat programu: Stary obraz, nowa wiadomość

4. Gdzie powstał ten кадр?

Nazwę miejsca sprawdź w źródle. Podobny krajobraz nie wystarcza do rozpoznania lokalizacji.

Angielski 8-9: Where? / 10-13: What source confirms this location?

Pomoc do ćwiczenia: ilustracje i kadry do porównania (w karcie dziecka).

Temat programu: Miejsce i pochodzenie

Fake newsy

O3-K4

5. Co zostało poza kadrem?

Wycięty fragment może usunąć ważny kontekst, choć sam nie został przerobiony.

Angielski 8-9: whole picture / 10-13: The excerpt omits relevant context.

Pomoc do ćwiczenia: ilustracje i kadry do porównania (w karcie dziecka).

Temat programu: Kadrowanie i wycięty fragment

6. Podobny wynik to wskazówka

Wynik wyszukiwania obrazu pomaga znaleźć trop. Datę i pochodzenie trzeba sprawdzić w znalezionym materiale.

Angielski 8-9: Find the source / 10-13: A matching result is a lead, not proof.

Pomoc do ćwiczenia: ilustracje i kadry do porównania (w karcie dziecka).

Temat programu: Wyszukiwanie obrazu pod opieką

Fake newsy

O3-K4

7. Teczka jednego obrazu

Dossier porządkuje pochodzenie, opis i niewiadome. Puste pole lepsze jest niż zmyślona odpowiedź.

Angielski 8-9: Known, unknown / 10-13: The context remains unverified.

Pomoc do ćwiczenia: ilustracje i kadry do porównania (w karcie dziecka).

Temat programu: Dossier jednego obrazu

8. Powiedz tyle, ile ustalono

Prezentacja powinna oddzielać ustalenia od pytań. Niepewność można wyjaśnić prostym zdaniem.

Angielski 8-9: Check the caption / 10-13: The evidence supports only this conclusion.

Pomoc do ćwiczenia: ilustracje i kadry do porównania (w karcie dziecka).

Temat programu: Prezentacja bez nadinterpretacji

Mapa wyprawy: Deepfake i treści syntetyczne

O3-K5

Na początek

Potrafę odróżnić opis obrazu od domysłu; przyda się O3-K4.

Co będzie nową umiejętnością?

Dziecko sprawdza pochodzenie zaskakującego nagrania, dopuszcza niepewność i prosi dorosłego o pomoc przy presji.

Finał wyprawy

Instrukcja weryfikacji zaskakującego nagrania z wariantem „brak wystarczających dowodów”.

Do każdej lekcji są karty dziecka i wskazówki dla rodzica: gotowy przykład, własna próba i nowa sytuacja. Można czytać wspólnie i odpowiadać ustnie.

Powiązana wyprawa: O4-K1. Wspólną zasadę można przypomnieć zamiast uczyć jej od początku.

Osiem przystanków: Deepfake i treści syntetyczne

O3-K5

1. Można stworzyć obraz zdarzenia

Narzędzia mogą wygenerować obraz sceny, która się nie wydarzyła. Realistyczny wygląd nie zastępuje źródła.

Angielski 8-9: made-up picture / 10-13: Synthetic media can depict invented events.

Temat programu: Obraz może być wytworzony

2. Znajomy głos to za mało

Głos można naśladować lub syntetyzować. Pilną prośbę potwierdź innym, znanym sposobem z dorosłym.

Angielski 8-9: voice / 10-13: A familiar voice does not confirm identity.

Temat programu: Głos nie wystarcza

Fake newsy

O3-K5

3. Nie wydawaj wyroku po wyglądzie

Dziwny szczegół może mieć różne przyczyny, a poprawny obraz też może być syntetyczny. Potrzebne jest pochodzenie.

Angielski 8-9: Not sure / 10-13: Appearance alone is not a reliable verdict.

Temat programu: Wygląd i granice pewności

4. Droga nagrania do odbiorcy

Ktoś, kto udostępnia film, nie musi być jego autorem. Sprawdź drogę do pierwszego publikującego.

Angielski 8-9: Who shared it? / 10-13: What do we know about its provenance?

Temat programu: Kto opublikował nagranie?

Fake newsy

O3-K5

5. Podpisz wymyśloną scenę

Jasne oznaczenie pomaga odbiorcy odróżnić twórczą fikcję od relacji. Powinno być widoczne przy materiale.

Angielski 8-9: Imaginary scene / 10-13: Label synthetic content clearly.

Pomoc do ćwiczenia: ilustracje i kadry do porównania (w karcie dziecka).

Temat programu: Oznaczenie i intencja użycia

6. Presja w zaskakującym filmie

Prośba o pośpiech i tajemnicę wymaga zatrzymania działania i pomocy dorosłego, niezależnie od rodzaju filmu.

Angielski 8-9: Ask an adult / 10-13: Verify through an independent trusted channel.

Temat programu: Zaskakująca wiadomość i presja

Fake newsy

O3-K5

7. Procedura zamiast zgadywania

Oceń twierdzenie, pochodzenie i niezależne potwierdzenie. Bez nich można wstrzymać ocenę.

Angielski 8-9: Check before sharing / 10-13: There is insufficient evidence to conclude.

Temat programu: Procedura oceny nagrania

8. Nowy przypadek, te same kroki

Instrukcja działa, gdy pomaga także przy nieznanym przykładzie i pokazuje granice pewności.

Angielski 8-9: I need help / 10-13: My conclusion is limited by the available evidence.

Temat programu: Instrukcja i próba na nowym przypadku

Mapa wyprawy: Weryfikacja krok po kroku

O3-K6

Na początek

Znam kartę oceny źródła z O3-K3; tu ćwiczę całą procedurę na nowych wiadomościach.

Co będzie nową umiejętnością?

Dziecko planuje i opisuje sprawdzenie dokładnego twierdzenia, dobiera dowody i poziom pewności.

Finał wyprawy

Własna karta procedury weryfikacji zastosowana do dwóch przygotowanych twierdzeń.

Do każdej lekcji są karty dziecka i wskazówki dla rodzica: gotowy przykład, własna próba i nowa sytuacja. Można czytać wspólnie i odpowiadać ustnie.

Osiem przystanków: Weryfikacja krok po kroku

O3-K6

1. Sprawdzamy dokładne zdanie

Najpierw nazwij sprawdzalne twierdzenie: kto, co, gdzie i kiedy. „Coś się zmieniło” jest zbyt niejasne.

Angielski 8-9: What is the claim? / 10-13: Let us define the claim precisely.

Temat programu: Najpierw dokładne twierdzenie

2. Zaplanuj potrzebny dowód

Przed szukaniem zdecyduj, jaki dowód odpowie na pytanie. To oszczędza przypadkowego przeglądania.

Angielski 8-9: Pause and plan / 10-13: What evidence would resolve this question?

Temat programu: Pauza i plan sprawdzenia

Fake newsy

O3-K6

3. Słowa, które zawężają szukanie

Dobre słowa wyszukiwania odnoszą się do konkretnego. Pierwsza pozycja wyniku nie gwarantuje wiarygodności.

Angielski 8-9: search words / 10-13: Search ranking does not establish reliability.

Temat programu: Słowa do poszukiwania

4. Wyjść poza zapewnienie autora

Źródła nie oceniamy wyłącznie po tym, co samo o sobie mówi. Sprawdź, kto za nim stoi i skąd bierze dane.

Angielski 8-9: Check the author / 10-13: Investigate the source beyond its own claims.

Temat programu: Czytanie poza jednym tekstem

5. Porównaj trafność i niezależność

Silniejszy dowód dotyczy dokładnego pytania i nie jest tylko kopią innego źródła.

Angielski 8-9: Does it fit? / 10-13: Weigh relevant and independent evidence.

Temat programu: Porównanie dowodów

Fake newsy

O3-K6

6. Wniosek może być niepewny

Możesz napisać „nie rozstrzygnięto”, jeśli brakuje właściwego dowodu. Wyjaśnij przyczynę niepewności.

Angielski 8-9: Not enough information / 10-13: The available evidence does not resolve this.

Temat programu: Wniosek z poziomem pewności

7. Dwie osoby, jedna procedura

W parze oddzielcie zbieranie danych od końcowej oceny. Każdy wniosek połączcie z kartą.

Angielski 8-9: Our evidence / 10-13: Every conclusion should refer to supporting evidence.

Temat programu: Cała procedura w parze

8. Sprawdź nową wiadomość samodzielnie

Procedurę umiesz zastosować, gdy wybierasz kroki na nowym przykładzie, nie tylko odtwarzasz zapamiętany wynik.

Angielski 8-9: I checked / 10-13: Here is how I reached my conclusion.

Temat programu: Samodzielny test procedury

Mapa wyprawy: Bańki informacyjne, propaganda i stereotypy

O3-K7

Na początek

Wiem, że kopie nie tworzą niezależnych potwierdzeń; przyda się O3-K3.

Co będzie nową umiejętnością?

Dziecko porównuje perspektywy bez stereotypów i ocenia argument według dowodów, a nie etykiety grupy.

Finał wyprawy

Mapa perspektyw i poradnik sprawdzania jednostronnego przekazu.

Do każdej lekcji są karty dziecka i wskazówki dla rodzica: gotowy przykład, własna próba i nowa sytuacja. Można czytać wspólnie i odpowiadać ustnie.

Osiem przystanków: Bańki informacyjne, propaganda i stereotypy

O3-K7

1. Inne miejsce, inne szczegóły

Osoby mogą widzieć różne części wydarzenia. Różna perspektywa nie oznacza automatycznie kłamstwa.

Angielski 8-9: Another view / 10-13: Different perspectives highlight different details.

Temat programu: Różne okna na wydarzenie

2. Wiele powtórek w jednym oknie

Gdy widzisz podobne treści wiele razy, możesz odnieść wrażenie powszechnej zgody. Sprawdź ich wspólne źródło.

Angielski 8-9: Many copies / 10-13: Repeated exposure is not independent confirmation.

Temat programu: Bańka powtarzanych treści

Fake newsy

O3-K7

3. Znane zdanie też sprawdzamy

Powtarzane zdanie łatwo uznać za prawdziwe, bo brzmi znajomo. Znajomość i dowód to różne rzeczy.

Angielski 8-9: I heard it before / 10-13: Familiarity does not establish truth.

Temat programu: Powtarzanie i znajomość

4. Jedna osoba to nie cała grupa

Zachowanie jednej osoby nie pozwala opisać wszystkich ludzi z jej grupy. Sprawdzaj konkretne działania.

Angielski 8-9: Not everyone / 10-13: One example cannot represent an entire group.

Temat programu: Stereotyp o całej grupie

5. Przekaz pokazujący tylko jedną stronę

Przekaz propagandowy może wybierać wyłącznie sukcesy lub porażki, by kierować oceną. Sprawdź pominięte dane.

Angielski 8-9: Fair words / 10-13: This message presents a one-sided narrative.

Temat programu: Propaganda i jednostronność

Fake newsy

O3-K7

6. Etykieta nie zastąpi powodu

Argument oceniaj po związku z pytaniem i dowodach. Nazwanie grupy „leniami” nie sprawdza jej pomysłu.

Angielski 8-9: Show a reason / 10-13: Evaluate the argument, not the group label.

Temat programu: Argument, etykieta i dowód

7. Mapa głosów i braków

Porównanie perspektyw obejmuje także pytanie, kogo nie zapytano. Nie wszystkie relacje mają ten sam zakres.

Angielski 8-9: Ask another question / 10-13: Compare perspectives and evaluate their evidence.

Temat programu: Mapa perspektyw i luk

Fake newsy

O3-K7

8. Otwarty umysł, konkretne dowody

Otwartość oznacza gotowość do poprawy zdania po danych, a nie uznanie wszystkich opinii za jednakowo potwierdzone.

Angielski 8-9: Check another source / 10-13: I revise my view when evidence improves.

Temat programu: Poradnik otwartego sprawdzania

Mapa wyprawy: Młody fact-checker – projekt weryfikacyjny

O3-K8

Na początek

Umiem oceniać źródła i wykonać sprawdzenie krok po kroku po O3-K3 i O3-K6.

Co będzie nową umiejętnością?

Dziecko tworzy krótki raport ze źródłami, ograniczeniem wniosku i aktualizacją; to projekt podsumowujący obszar.

Finał wyprawy

Raport weryfikacyjny z rejestrem źródeł, wnioskiem i ograniczeniami.

Do każdej lekcji są karty dziecka i wskazówki dla rodzica: gotowy przykład, własna próba i nowa sytuacja. Można czytać wspólnie i odpowiadać ustnie.

Osiem przystanków: Młody fact-checker - projekt weryfikacyjny

O3-K8

1. Pytanie dla naszej redakcji

Projekt zaczyna się od jednego pytania, na które da się odpowiedzieć z dostępnych materiałów.

Angielski 8-9: Our question / 10-13: We will investigate this specific claim.

Pomoc do ćwiczenia: ilustracje i kadry do porównania (w karcie dziecka).

Temat programu: Wybór pytania projektu

2. Podzielcie zadania, zapiszcie źródło

Każda notatka powinna zachować informację, z jakiej karty pochodzi. Podział ról nie zastępuje wspólnego sprawdzenia.

Angielski 8-9: My task / 10-13: Record the source of each finding.

Pomoc do ćwiczenia: schemat do obserwacji i własnej próby (w karcie dziecka).

Temat programu: Plan zespołu i notatek

Fake newsy

O3-K8

3. Co przyda się w teczce?

Nie każdy ciekawy materiał odpowiada na pytanie. Wybierz dane o badanym twierdzeniu.

Angielski 8-9: Useful source / 10-13: This source is relevant to our question.

Temat programu: Przegląd teczek dowodów

4. Zaznacz punkt sprzeczności

Porównanie wskazuje dokładnie, o którą informację źródła się różnią, zamiast oceny „wszystko nie pasuje”.

Angielski 8-9: Same or different? / 10-13: These sources disagree about...

Pomoc do ćwiczenia: schemat do obserwacji i własnej próby (w karcie dziecka).

Temat programu: Porównanie i sprzeczności

Fake newsy

O3-K8

5. Wniosek z właściwą granicą

Jeden przeciwny przykład obala „wszystkie”. Brak spisu całego portu nie pozwala policzyć wszystkich łodzi.

Angielski 8-9: We know this / 10-13: Lack of confirmation is not proof of absence.

Pomoc do ćwiczenia: schemat do obserwacji i własnej próby (w karcie dziecka).

Temat programu: Wniosek bez nadmiernej pewności

6. Raport o trzech łodziach

Raport dla odbiorcy podaje pytanie, dowód i prosty wniosek; źródło można znaleźć w kartach.

Angielski 8-9: Our findings / 10-13: According to the evidence in source...

Pomoc do ćwiczenia: ilustracje i kadry do porównania (w karcie dziecka).

Temat programu: Raport dla odbiorcy

Fake newsy

O3-K8

7. Drugi zespół sprawdza wniosek

Recenzja szuka związku między dowodem a zdaniem, a nie błędów osoby. Autor może poprawić raport.

Angielski 8-9: Where is the proof? / 10-13: This conclusion goes beyond the evidence.

Temat programu: Przegląd przez drugi zespół

8. Obroń i zaktualizuj projekt

Przedstaw źródła, a po nowej informacji popraw tylko te części wniosku, których ona dotyczy.

Angielski 8-9: We checked it / 10-13: Our conclusion changes in light of new evidence.

Pomoc do ćwiczenia: schemat do obserwacji i własnej próby (w karcie dziecka).

Temat programu: Prezentacja i obrona projektu

Mapa wyprawy: Liczby, wykresy i pozorna pewność

O3-K9

Na początek

Umiem liczyć małe zbiory; w starszym wariantcie przydaje się rozumienie ułamka lub procentu.

Co będzie nową umiejętnością?

Dziecko czyta liczby z opisem, porównuje części do całości i nie wyciąga wniosku o przyczynie z samej zbieżności.

Finał wyprawy

Plakat uczciwego wykresu z komentarzem o próbie, skali i ograniczeniach danych.

Do każdej lekcji są karty dziecka i wskazówki dla rodzica: gotowy przykład, własna próba i nowa sytuacja. Można czytać wspólnie i odpowiadać ustnie.

Osiem przystanków: Liczby, wykresy i pozorna pewność

O3-K9

1. Co właściwie policzono?

Liczba wymaga nazwy, jednostki i zakresu. „12” nie mówi samo, czy chodzi o osoby, wejścia czy minuty.

Angielski 8-9: How many? / 10-13: What exactly does this number measure?

Pomoc do ćwiczenia: wykres lub plansza do porównania danych (w karcie dziecka).

Temat programu: Liczba zawsze ma znaczenie

2. Porównaj część z całością

Większa liczba odpowiedzi nie musi oznaczać większej części grupy. Potrzebna jest całość.

Angielski 8-9: part, whole / 10-13: Compare the proportion, not only the count.

Pomoc do ćwiczenia: wykres lub plansza do porównania danych (w karcie dziecka).

Temat programu: Część i całość

Fake newsy

O3-K9

3. Oś może powiększyć wrażenie

Zakres osi zmienia wygląd różnicy. Liczby trzeba przeczytać niezależnie od wysokości słupka.

Angielski 8-9: chart / 10-13: The axis range changes the visual impression.

Pomoc do ćwiczenia: wykres lub plansza do porównania danych (w karcie dziecka).

Temat programu: Skala zmienia wrażenie

4. Kogo naprawdę zapytano?

Odpowiedzi jednej grupy nie opisują automatycznie wszystkich. Sprawdź dobór osób i brakujące głosy.

Angielski 8-9: Who answered? / 10-13: Is the sample representative of the claimed group?

Pomoc do ćwiczenia: wykres lub plansza do porównania danych (w karcie dziecka).

Temat programu: Kogo zapytano?

Fake newsy

O3-K9

5. Pytanie może podpowiadać

Sposób pytania może naciskać na odpowiedź. Neutralne pytanie dopuszcza różne zdania i brak zdania.

Angielski 8-9: Fair question / 10-13: This question may bias the responses.

Pomoc do ćwiczenia: wykres lub plansza do porównania danych (w karcie dziecka).

Temat programu: Pytanie wpływa na odpowiedź

6. Razem nie oznacza przyczyny

Dwa zjawiska mogą rosnąć jednocześnie z innego powodu. Sama zbieżność nie ustala przyczyny.

Angielski 8-9: Together / 10-13: Correlation alone does not establish causation.

Pomoc do ćwiczenia: wykres lub plansza do porównania danych (w karcie dziecka).

Temat programu: Razem nie znaczy przez

Fake newsy

O3-K9

7. Wykres z opisem i ograniczeniem

Wykres powinien mieć czytelne nazwy, jednostkę, źródło i zakres danych. Opis mówi też, kogo nie zbadano.

Angielski 8-9: Clear labels / 10-13: Describe the data and its limitations.

Pomoc do ćwiczenia: wykres lub plansza do porównania danych (w karcie dziecka).

Temat programu: Uczciwy wykres z opisem

8. Sprawdź nową statystykę

Przed oceną pytaj: co policzono, jaka była całość, kogo badano i jaki wniosek z tego wynika.

Angielski 8-9: Check the numbers / 10-13: The statistics do not support this interpretation.

Pomoc do ćwiczenia: wykres lub plansza do porównania danych (w karcie dziecka).

Temat programu: Plakat i ocena nowej statystyki

Mapa wyprawy: Plotka, satyra i odpowiedzialne sprostowanie

O3-K10

Na początek

Rozróżniam źródło pierwotne, kopię i niepotwierdzony przekaz.

Co będzie nową umiejętnością?

Dziecko nie wzmacnia plotki, odróżnia satyrę od relacji i tworzy spokojne sprostowanie oparte na źródle.

Finał wyprawy

Zestaw neutralnych odpowiedzi na plotkę oraz sprostowanie z dowodem.

Do każdej lekcji są karty dziecka i wskazówki dla rodzica: gotowy przykład, własna próba i nowa sytuacja. Można czytać wspólnie i odpowiadać ustnie.

Osiem przystanków: Plotka, satyra i odpowiedzialne sprostowanie

O3-K10

1. Kto pierwszy to powiedział?

Wiadomość „ktoś mówił” jest relacją z drugiej ręki. Ustal jej źródło, zanim ją powtórzysz.

Angielski 8-9: Who said it? / 10-13: This is an unverified second-hand claim.

Temat programu: Wiadomość z drugiej ręki

2. Wiadomość zmienia się po drodze

Można wskazać zmianę treści bez zakładania złej intencji autora. Porównaj dokładne słowa.

Angielski 8-9: The story changed / 10-13: We can identify the change without assuming intent.

Temat programu: Jak wiadomość się zmienia

Fake newsy

O3-K10

3. Gdy z żartu znika podpis

Satyra i bajka używają fikcji. Gdy usunie się oznaczenie, kopia może udawać relację o zdarzeniu.

Angielski 8-9: It is a joke / 10-13: The satirical context has been removed.

Temat programu: Satyra i fikcyjny świat

4. Śmieszne nie znaczy prawdziwe

Zabawna historia nie potwierdza zdarzenia. Źródło satyry służy innemu celowi niż zapis wydarzeń.

Angielski 8-9: Check the story / 10-13: Satire is not evidence that the event occurred.

Temat programu: Żart nie potwierdza zdarzenia

5. Odpowiedz bez wzmacniania plotki

Możesz zatrzymać przekazanie i poprosić o źródło bez powtarzania szkodliwej treści kolejnym osobom.

Angielski 8-9: We do not know / 10-13: Let us avoid spreading an unverified claim.

Temat programu: Odpowiedz na plotkę

Fake newsy

O3-K10

6. Sprostowanie z konkretem

Sprostowanie podaje poprawną informację i źródło. Nie musi powtarzać całej sensacyjnej wersji.

Angielski 8-9: Here is the correct information / 10-13: The correction is supported by this source.

Temat programu: Sprostowanie oparte na dowodzie

7. Napraw własne przekazanie

Po pomyłce warto poinformować tych samych odbiorców, podać poprawkę i zaznaczyć nieaktualną wersję.

Angielski 8-9: I made a mistake / 10-13: I shared inaccurate information and would like to correct it.

Temat programu: Naprawa własnego przekazania

Fake newsy

O3-K10

8. Wybierz reakcję do dowodów

Nie każda wiadomość wymaga publicznego sprostowania. Dopasuj reakcję do źródła, skutków i tego, komu ją przekazano.

Angielski 8-9: Stop the rumour / 10-13: Choose a response proportionate to the evidence.

Temat programu: Zestaw odpowiedzialnych reakcji

Wskazówki i źródła dla dorosłych

O3

Zasady wspólnej pracy

Pracujemy na fikcyjnych wiadomościach i wynikach. Rodzic chroni prywatność, respektuje odmowę i bierze odpowiedzialność za realne sprawy bezpieczeństwa. Prawdziwe ustawienia sprawdza w aktualnej dokumentacji.

Podstawa wskazówek

NASK: Bezpieczne dziecko online

www.nask.pl

UNESCO: Guidance for generative AI in education and research

www.unesco.org

EEF: Metacognition and Self-Regulated Learning

educationendowmentfoundation.org.uk

Źródła zweryfikowano 18.10.2026. Wspierają sposób uczenia i ochronę dziecka. Redakcja programu: 18.10.2026.

